

Борис ЛОГВИНЕНКО,
професор кафедри адміністративного права,
процесу та адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

УЧАСТЬ ПОЛІЦІЇ У ЗАХОДАХ ЩОДО ДОТРИМАННЯ ОСОБАМИ КОМЕНДАНТСЬКОЇ ГОДИНИ

Збройна агресія російської федерації обумовила необхідність запровадження в Україні воєнного стану. Відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану», такий стан є особливим правовим режимом, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [1]. З дефініції воєнного стану випливає те, що його впровадження цього режиму може передбачати обмеження конституційних прав і свобод фізичних осіб, а також прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії відповідних обмежень.

Звертаючись, у свою чергу, до статті 64 Конституції України, слід констатувати заборону обмеження прав і свобод, крім визначених випадків та конкретизацією прав та свобод, які не підлягають будь-якому обмеженню: «Конституційні права і свободи людини і громадянина не можуть бути обмежені, крім випадків, передбачених Конституцією України. В умовах воєнного або надзвичайного стану можуть встановлюватися окремі обмеження прав і свобод із зазначенням строку дії цих обмежень. Не можуть бути обмежені права і свободи, передбачені статтями 24, 25, 27, 28, 29, 40, 47, 51, 52, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63 цієї Конституції» [2].

В наведеному аспекті представляє інтерес можливість обмеження права на свободу пересування, гарантованого статтею 33 Конституції України [2]. Свобода пересування під час воєнного стану може бути обмежена внаслідок заборони в'їзду/ виїзду на певну територію, проведенням бойових дій, впровадженням комендантської години та інших умов і обставин.

Що ж являє собою комендантська година і яка роль поліції у забезпеченні реалізації цього заходу правового режиму воєнного стану варто

розглянути детальніше. Так, поняття «комендантська година» закріплене п. 5 ч. 1 статті 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», відповідно до якого під нею розуміється заборона перебування у певний період доби на вулицях та в інших громадських місцях без спеціально виданих перепусток і посвідчень [1].

Історично, поняття «комендантська година» (англ. – Curfew) походить від старофранцузького словосполучення «souver-feu», під яким розуміється покритий вогонь. Попереднє уявлення про комендантську годину зводиться до закону Вільгельма Завойовника (1028 – 09.09.1087), яким передбачалося покриття всіх вогнищ під час восьмигодинного дзвону для запобігання розповсюдження пожеж у громадах. Перший офіційний наказ про комендантську годину був виданий у 1918 році Британською торгівельною радою і передбачав вимкнення світла розважальними закладами та магазинами для економії енергії об 22:30 під час Першої світової війни [3].

Сучасне уявлення про комендантську годину не є однорідним і відрізняється за своїм змістом у тих державах, де запроваджуються заходи, пов'язані із дією надзвичайних правових режимів.

Слід зазначити, що Законом України «Про правовий режим воєнного стану» окремо закріплено такий захід як комендантська година, а окремо визначено режим світломаскування (п. 5 ч. 1 статті 8 «Заходи правового режиму воєнного стану») [1].

Законодавчі положення щодо комендантської години деталізовані в Постанові Кабінету Міністрів України від 8 липня 2020 р. № 573, якою затверджено Порядок здійснення заходів під час запровадження комендантської години та встановлення спеціального режиму світломаскування в окремих місцевостях, де введено воєнний стан [4].

Важливо відмітити, що на території, де запроваджено комендантську годину, забороняється перебування у визначений період доби на вулицях та в інших громадських місцях осіб без виданих перепусток, а також рух транспортних засобів. При цьому дозволяється перебування у визначений період доби на вулицях та в інших громадських місцях, де запроваджено комендантську годину, без виданих перепусток особам та рух транспортних засобів Збройних Сил, Держспецтрансслужби, Національної гвардії, Держприкордонслужби, Національної поліції, СБУ, ДФС, ДМС, ДСНС, які залучаються до здійснення заходів під час запровадження комендантської години, транспортним засобам спеціалізованого призначення, які виконують невідкладне службове завдання, за умови ввімкнення спеціальних світлових сигнальних пристроїв. Водночас, особи, які вчинили кримінальні та адміністративні правопорушення, затримуються в порядку, встановленому Кримінальним процесуальним кодексом України та Кодексом України про адміністративні правопорушення [4]. Остання теза стосується неможливості запровадження особливого порядку реагування на факти протиправної поведінки та здійснення провадження у справах про адміністративні та

кримінальні правопорушення з чим ми цілком погоджуємось.

Для забезпечення контролю за здійсненням заходів під час запровадження комендантської години створюється система пропускового режиму та за рішенням коменданта (за погодженням з військовим командуванням) особам видаються перепустки. Контроль за дотриманням особами комендантської години та спеціального режиму світломаскування здійснюється патрулями, які підпорядковуються коменданту. Слід зазначити, що до складу патрулів входять поліцейські Національної поліції та військовослужбовці Збройних Сил, а також можуть залучатися військовослужбовці Нацгвардії та Держприкордонслужби, що виконують покладені на них обов'язки на маршруті патрулювання, визначеному комендантом на території, де запроваджено комендантську годину [4].

Що стосується повноважень патруля, то таким особам в установленому законодавством порядку надано наступні права: 1) затримувати і доставляти в органи або підрозділи Національної поліції осіб, які вчинили або вчиняють правопорушення; 2) перевіряти в осіб посвідчення, документи, що посвідчують особу, підтверджують громадянство України чи спеціальний статус особи, або паспортні документи іноземця, особи без громадянства, документи, що підтверджують законність перебування на території України, та перепустки, а в разі їх відсутності – затримувати відповідних осіб та доставляти в органи або підрозділи Національної поліції для встановлення особи; за потреби проводити огляд речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, які ними перевозяться; 3) вилучати в осіб предмети, які є знаряддям, засобом або предметом правопорушення, і передавати їх органам або підрозділам Національної поліції; 4) тимчасово обмежувати або забороняти на вулицях та дорогах, окремих ділянках місцевості та в інших громадських місцях перебування або пересування осіб, рух транспортних засобів, зокрема транспортних засобів іноземних, консульських установ чи представництв міжнародних організацій; виводити осіб з окремих ділянок місцевості та об'єктів, евакуювати транспортні засоби; 5) входити (проникати) на територію та у приміщення підприємств, установ і організацій, у житлові та інші приміщення, на земельні ділянки, що належать особам, під час припинення кримінального правопорушення та в разі переслідування осіб, які підозрюються у вчиненні злочину, якщо зволікання може створити реальну загрозу життю чи здоров'ю осіб; 6) використовувати із службовою метою засоби зв'язку і транспортні засоби, що належать особам (за їх згодою), підприємствам, установам і організаціям, за винятком транспортних засобів іноземних консульських установ чи представництв міжнародних організацій, для запобігання вчиненню кримінального правопорушення, переслідування та затримання осіб, що підозрюються у вчиненні злочину, або для доставки до лікувальних закладів осіб, які потребують медичної допомоги, проїзду до місця злочину; 7) застосовувати відповідно до законодавства заходи фізичного впливу, зброю і спеціальні засоби.

В якості висновку можна зазначити, що органи Національної поліції відіграють важливу роль у заходах щодо дотримання комендантської години, адже на додачу до виконання основних завдань поліції, її особовий склад з числа поліцейських, залучається до участі у спільних патрулях та інших заходах спрямованих на забезпечення правового режиму воєнного стану.

Список використаних джерел:

1. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
2. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України від 23.07.1996. 1996, № 30, Ст. 141.
3. Curfew. Wikipedia. URL: <https://en.wikipedia.org/wiki/Curfew>
4. Питання запровадження та здійснення деяких заходів правового режиму воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 08.07.2020 № 573. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/573-2020-%D0%BF#top>

Роман МИРОНЮК,
професор кафедри адміністративного права,
процесу та адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

КОНТРОЛЬ ПОЛІЦІЇ ЗА ОБІГОМ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Введення воєнного стану в Україні ставить нові виклики перед Україною, які за 30-річну історію існування сучасної незалежної України виникають вперше і зумовлюють застосування критичних (не властивих нормальному розвитку держави) норм, реалізація яких може через обмеження певних прав громадян забезпечити належну обороноздатність країни, створити можливості для відсічі збройної агресії та забезпечити конституційні права громадян, зокрема в тому числі на захист їх права власності [1]. Починаючи з 2014 року з моменту порушення територіальної цілісності України шляхом збройного вторгнення росії і до сьогодні і навіть після завершення війни нагальним є і буде залишатись питання обігу вогнепальної зброї та забезпечення належного контролю за її зберіганням, перевезенням та використанням. Напередодні початку повномасштабного військового вторгнення на територію України Верховною Радою України було прийнято за основу проект Закону «Про право на цивільну вогнепальну зброю», метою якого є посилення дотримання режиму законності в питаннях визначення правового режиму власності на зброю, закріплення основних прав та обов'язків громадян і юридичних осіб щодо виробництва, набуття,